

RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALI: ZAMONAVIY TRENDLAR VA INNOVATSION RIVOJLANISH IMKONIYATLARI

Qo‘chqorov Toxir Safarovich

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti,
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrası professori, i.f.d.

Rasulova Roziyaxon Dilshod qizi

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti,
“Raqamli iqtisodiyot” kafedrası tayanch doktoranti
rasulevaroziya@gmail.com

Аннотация

Maqolada raqamli iqtisodiyotning sanoat va jamiyat hayotining barcha jabhalarida axborot texnologiyalaridan foydalanishning mutlaqo yangi darajasiga bosqichma-bosqich o‘tishdagi ahamiyati ta’kidlangan. O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning hozirgi holati ushbu sohada dunyoning yetakchi mamlakatlari bilan taqqoslab tahlil qilingan. Raqamli iqtisodiyotni shakllantirishda inson kapitalining o‘rni va raqamli iqtisodiyotga o‘tish davrida tashkilotlarning rivojlanishi inson kapitalini samarali boshqarish qobiliyati bilan uzviy bog‘liqligi asoslab berilgan. O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyoti rivojlanish dasturining asosiy yutuqlari va dasturni amalga oshirish natijalari keltirilgan. “Inson kapitali va ta’lim” dasturi doirasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishdan kutilayotgan natijalar sifat o‘sishi va mamlakat fuqarolarining turmush sharoitini yaxshilash hamda mamlakat taraqqiyotini yangi bosqichga ko‘tarishga qaratilgan. Ta’lim muassasalarining raqamli iqtisodiyot sohasida ishlash uchun kadrlar tayyorlashdagi vazifalari yoritilgan. Innovatsion faoliyat, zamonaviy axborot tizimlari va bilim iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy omillari hamda raqamli iqtisodiyotni joriy etishdagi umumiy muammolar va ularni minimallashtirish yo‘nalishlari ko‘rsatilgan. O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyoti rivojlanishining innovatsion dasturlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, ta’lim, inson kapitali, mamlakatning innovatsion rivojlanishi.

Аннотация

В статье подчеркивается значение цифровой экономики в поэтапном переходе на совершенно новый уровень использования информационных технологий во всех сферах производственной и общественной жизни. Проанализировано современное состояние цифровой экономики в Республике Узбекистан в сравнении с ведущими странами мира в этой области. Роль человеческого капитала в формировании цифровой экономики была раскрыта путем обоснования того, что развитие организаций при переходе к цифровой экономике неразрывно связано со способностью эффективно управлять

человеческим капиталом. Представлены основные достижения программы развития цифровой экономики Республики Узбекистан, а также ожидаемые результаты от реализации программы. Ожидаемые результаты программы "Человеческий капитал и образование" включают качественный рост, улучшение условий жизни граждан и повышение уровня развития страны. Описаны задачи образовательных учреждений в рамках подготовки кадров для работы в сфере цифровой экономики. Выделены основные факторы развития инновационной деятельности, современных информационных систем и экономики знаний в Республике Узбекистан. Обозначены общие проблемы внедрения цифровой экономики и направления их минимизации. Даны рекомендации по успешной реализации инновационных программ развития цифровой экономики Республики Узбекистан.

Ключевые слова: цифровая экономика, образование, человеческий капитал, инновационное развитие страны.

Abstract

The article emphasizes the importance of the digital economy in the step-by-step transition to a completely new level of the use of information technologies in all aspects of industrial and social life. The current state of the digital economy in the Republic of Uzbekistan is analyzed in comparison to the world's leading countries in this field. The role of human capital in the formation of the digital economy is revealed by justifying the fact that the development of organizations during the transition to the digital economy is inextricably linked to the ability to effectively manage human capital. The main achievements of the digital economy development program in the Republic of Uzbekistan, along with the expected outcomes of its implementation, are presented. The "Human Capital and Education" program highlights qualitative growth, improved living standards, and the potential for elevating the country's development to a new level. The tasks of educational institutions within the framework of training personnel for the digital economy are described. Key factors for developing innovative activities, modern information systems, and the knowledge economy in Uzbekistan are highlighted. General challenges in implementing the digital economy and approaches to their minimization are discussed. Recommendations for successfully implementing innovative programs for the development of the digital economy in Uzbekistan are provided.

Keywords: digital economy, education, human capital, innovative development of the country.

KIRISH

Biznesni rivojlantirish modellarini tubdan o'zgartirayotgan global transformatsiyalar sharoitida raqamli iqtisodiyotning ahamiyati ortib bormoqda. Zamonaviy iqtisodiyotning raqamlashtirishga yo'naltirilganligi muhim o'rinni egallaydi. Prezidentning 2020-yil 28-apreldagi raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni rivojlantirish to'g'risidagi qaroriga muvofiq, raqamli texnologiyalar va

ychimlardan foydalanishni qonunchilikda tartibga solish, ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashni takomillashtirish, ixtisoslashtirilgan raqamli infratuzilmani yaratish va axborot xavfsizligini ta'minlash sohalarida muhim o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalardan foydalanish teletibbiyot, onlayn ta'lim, uchuvchisiz transport vositalari, aqlli uy tizimlari va buyumlar internetini rivojlantirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Shu bilan birga, inson kapitalining innovatsion yondashuviz raqamli iqtisodiyotni amalga oshirish imkonsizdir.

Shuning uchun zamonaviy iqtisodiyotda inson kapitalining innovatsion salohiyatini rivojlantirish muhim tadqiqot yo'nalishi hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Olim Borzunovning fikriga ko'ra, innovatsion fikrlash bevosita ishlab chiqaruvchi kuch va asosiy ishlab chiqarish resursining alohida rolini o'ynaydi. Bu yangi iqtisodiyotning asosiy negizidir [2]. Jahon iqtisodiyotida yangi muvozanatni izlash, iqtisodiyot dinamikasi va voqelikni o'zgartiruvchi texnologiyalarni o'rganishda inson kapitaliga doimiy alohida e'tibor qaratiladi. Innovatsion g'oyalar, chuqur tahlil va intellektual intensiv ixtirolar raqamli iqtisodiyot sharoitida muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy tadqiqotchi Solovyova 2017-yilda "Taxes and Right" jurnalida raqamlashtirish jarayonida innovatsiyalarga bo'lgan qiziqish ortib, ilmiy va innovatsion tadqiqotlar uchun katta mablag'lar sarflanishini ta'kidlaydi [12]. Shu bilan birga, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga imkon beradigan, o'ziga xos xususiyatlarga ega mahsulotlar yaratishga qaratilgan fan va texnikaning so'nggi yutuqlari zarurati paydo bo'lmoqda.

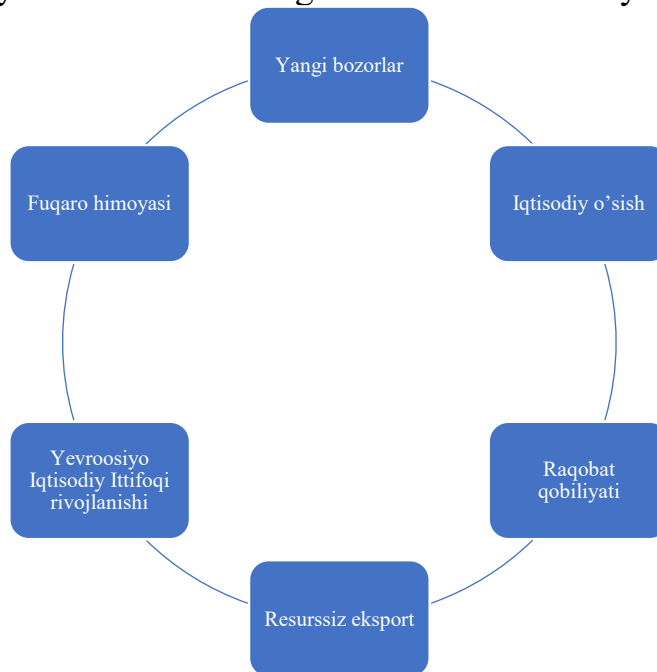
Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi sharoitida O'zbekiston Respublikasining iqtisodiyoti va uning mintaqalarining barqaror innovatsion rivojlanishi inson salohiyatini shakllantirish, samarali ishlatish va rivojlantirish bilan bevosita bog'liqdir. Globallashtirish ta'sirida yangi jarayonlarning paydo bo'lishi va sanoat iqtisodiyotining raqamli tarkibiy qismlari shakllanishi, shuningdek, davlat boshqaruvi tizimidagi islohotlar sifat jihatidan yangi hodisalarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Bu jarayonlar ham fundamental, ham amaliy xarakterdagi tadqiqotlarni talab qiladi.

Tadqiqotchilar va amaliyotchilar, xususan mahalliy va xorijiy mutaxassislar, raqamli iqtisodiyotga jalb qilingan inson kapitalini shakllantirish, qo'llash va rivojlantirishning innovatsion jarayonlariga yetarlicha e'tibor qaratmaganlar. Shu sababli, innovatsion rivojlanish bilan bog'liq holda ushbu muammoning hozirgi tendensiyalari va imkoniyatlarini aniqlash muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyotini rivojlantirishda inson kapitalining ahamiyatini asoslash; raqamli iqtisodiyotning hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalarini o'rganish; inson kapitalining innovatsion faolligini pasaytiruvchi omillarni aniqlash; raqamli iqtisodiyotni joriy etishdagi umumiy muammolarni tavsiflash, ularni minimallashtirish va innovatsion dasturlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish yo'llarini ko'rsatish ushbu sohada tadqiqotning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqotning uslubiy asosi mamlakatning raqamli iqtisodiyotida inson kapitalini o‘rganishga tizimli va jarayonli yondashuvlar bo‘ldi. Ushbu tadqiqotda dialektika, induktiv usullar, shuningdek, strukturaviy, qiyosiy analiz va sintez usullaridan foydalanildi. Davlat nuqtai nazaridan raqamli iqtisodiyot 1-rasmda keltirilgan milliy manfaatlarni amalga oshirishni ta’minlaydi [3].

1-rasm. Raqamli iqtisodiyotdagi milliy manfaatlar¹

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 22-avgustdagi “2022-2023-yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–357-son² qarorida muhim sohalarni raqamlashtirishga alohida e’tibor qaratilgan. Ushbu qaror ilg‘or texnologik yechimlarni tushunish va strategik prognozlash uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Raqamlashtirish jarayonlari milliy xavfsizlikni ta’minlash, aholi turmush sifatini oshirish hamda yangi texnologik paradigma tarmoqlarini rivojlantirishga qaratilgan.

Bugungi kunda davlatning ustuvor yo‘nalishi — o‘z iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish orqali innovatsiyalarga yo‘naltirilgan iqtisodiyotga o‘tishdir [5]. Inson kapitali milliy boylik tarkibining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi va u

Raqamli texnologiyalarni qabul qilishda ijodkorlik va innovatsiyalar nafaqat hududlarning iqtisodiy rivojlanishining eng muhim tarkibiy qismiga aylanib, ko‘plab iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy jarayonlar uchun asos bo‘lib xizmat qiladi. Iqtisodiyotni raqamlashtirish va innovatsion rivojlantirish doirasida ijtimoiy-iqtisodiy tizimning raqobatbardoshligi uning intellektual kapitali bilan belgilanadi [2]. Inson kapitalisiz va intellektual kapitalsiz, xususan, raqamli iqtisodiyotsiz jarayon murakkablashadi. Agar IT-texnologiyalar sohasida yetarli miqdordagi mutaxassislar

¹ Muallif ishlanmasi

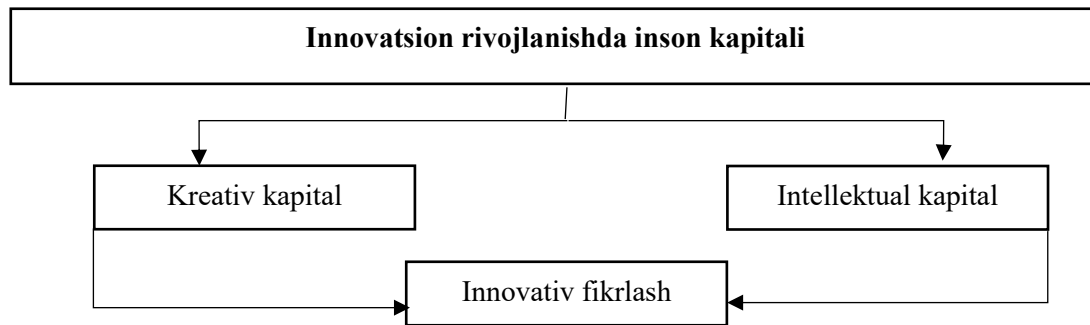
² <https://lex.uz/docs/-6166539>

bo‘lmasa, raqamli iqtisodiyotning o‘zi ham bo‘lmaydi. O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish darajasini quyidagi xususiyatlarga va bir qator mezonlarga ko‘ra tahlil qilinishi lozim:

- raqamlashtirish darajasi;
- raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi;
- yetakchi mamlakatlarda qo‘llaniladigan texnologiyalarni o‘zlashtirishning

o‘rtacha kechikish darajasi ulushi. Raqamli iqtisodiyotning O‘zbekiston Respublikasi yalpi ichki mahsulotidagi ulushi qariyb 2,2 foizni tashkil etadi¹, bu yetakchi davlatlarnikidan to‘rt-besh baravar past bo‘lsada, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga ijobiy tendensiya sezilmoqda va raqamli iqtisodiyot ulushi tez o‘shish tendensiyasiga ega. Masalan, 2015-2020 yillar davrida mamlakat yalpi ichki mahsuloti 8 foizga, raqamli iqtisodiyot hajmi esa 3 barobarga (11,2 trillion so‘m) o‘sgan [14].

2-rasmda ko‘rsatilgan bir qator tarkibiy elementlardan shakllanadi.

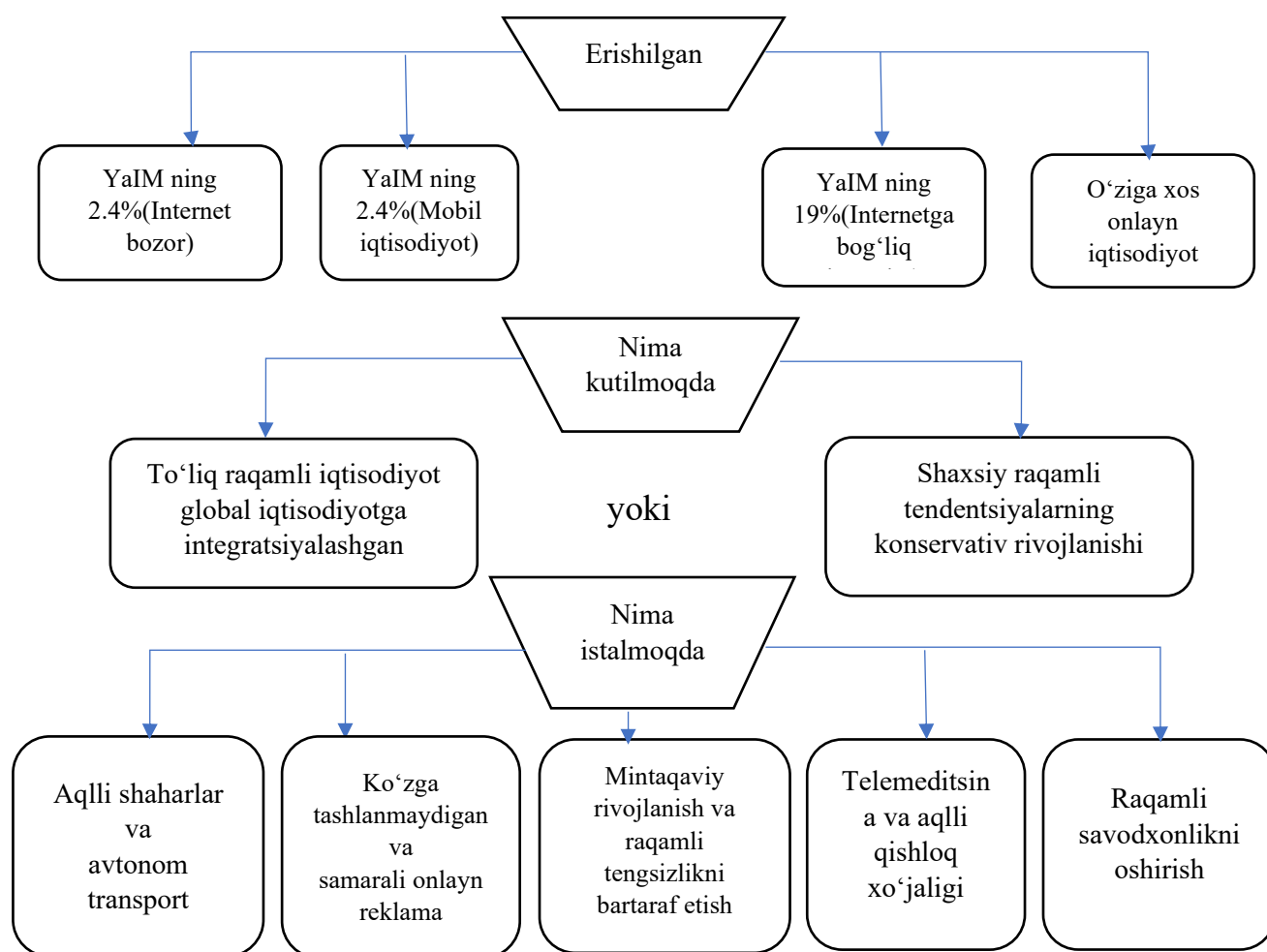
2-rasm. Innovatsion rivojlanishda inson kapitali komponentlari²

Bundan tashqari, raqamli yechimlar mijozlari tomonidan investitsiyalarning nisbatan past darajasi raqamli yechimlarni taqdim etuvchi O‘zbekiston Respublikasi kompaniyalarining rivojlanish imkoniyatlarini pasaytiradi, chunki bu ichki bozor bo‘lajak raqamli sanoat rahbarlarining o‘shishi uchun birinchi qadamdir.

O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotni raqamlashtirish sohasida ushbu sohada yetakchi davlatlardan sezilarli darajada orqada qolmoqda, biroq raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturini samarali amalga oshirish uchun potentsial imkoniyatlar, samarali xorijiy tajribadan tashqari, aholining tobora ortib borayotgan ehtiyojlari, shuningdek, so‘nggi paytlarda Internet va IT texnologiyalarining faol rivojlanishi sabab bo‘lmoqda [6]. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturi tahlili mamlakat tomonidan allaqachon erishilgan eng muhim umumiy yo‘nalishlarni, istiqboldagi rivojlanish holatini aniqlash imkonini beradi (3-rasm).

¹ <https://kun.uz/news/2024/01/20/ozbekiston-yaim-90-mlrd-dollardan-oshdi>

² Muallif ishlanmasi

3-rasm. O‘zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish dasturini amalga oshirishdan erishilgan natijalar va istiqboldagi asosiy yo‘nalishlar¹

O‘zining xalqaro maqomini saqlab qolish va jahon sanoati rivojlanishining zamonaviy texnologiyalariga rioya qilish uchun mamlakat uchun zarur infratuzilmani yaratishni anglatuvchi raqamli iqtisodiyot tizimini aniqlash va bosqichma-bosqich joriy etishni boshlash muhimdir[4]. Raqamli iqtisodiyot O‘zbekiston Respublikasining asosiy va ikkilamchi tarmoqlarini siqib chiqarishga qaratilgan emas, balki umumiy xarajatlarni kamaytiradigan axborot texnologiyalarini joriy etish orqali ushbu tarmoqlarning yanada samarali ishlashiga yordam berishga qaratilgan. Biroq iqtisodiyotni raqamlashtirish umuman mamlakatdagi inson kapitaliga ham ijobiy, ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Raqamli iqtisodiyotning keng joriy etilishi bilan mamlakatda inson kapitali uchun yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan xavf va potentsial tahdidlar qatorida biz quyidagilarni keltirib o‘tishimiz mumkin:

- yangi texnologiyalarni joriy etish hisobiga ma’lum miqdordagi ishchilarni bo‘shatish natijasida yuzaga kelgan ishsizlikning o‘sishi;

¹ Muallif ishlanmasi

- band bo‘lgan xodimlarning ko‘pchiligining o‘qish va qayta tayyorlashga qodir emasligi;
- mavjud va zarur tajriba o‘rtasidagi tafovut;
- kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash muammosini hal qilishga qodir bo‘lgan cheklangan miqdordagi ta‘lim muassasalari [4].

Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, innovatsion rivojlanish uchun mas‘ul bo‘lgan menejrlarning malaka darajasi faoliyatni samarali amalga oshirish uchun juda muhimdir[12]. Tadbirkorlar malakali kadrlar tayyorlashdan manfaatdor: chunki yuqori texnologiyali mahsulotlar faqat yuqori malakali mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilishi mumkin.

Shunday qilib, mamlakatning raqamli iqtisodiyotini rivojlantirishda innovatsion dasturlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish quyidagi yo‘llar bilan mumkin:

- asosiy startaplarni amalga oshiruvchi jamoalarda ishga yollashga alohida e‘tibor berish;
- startaplarni amalga oshirishni rejalashtirayotgan tashkilotlarning kadrlar bo‘limining qobiliyati va tayyorgarligini baholash;
- xodimlarning zarur kasbiy malakasini yanada oshirishni tashkil etish va malakali amalga oshirish;
- ixtisoslashtirilgan oliy o‘quv yurtlari bilan ishlashni faollashtirish;
- mamlakatning yetakchi universitetlari negizida ixtisoslashtirilgan biznes-murabbiylarni tayyorlash va sertifikatlash.

Keltirib o‘tilgan yo‘nalishlar “Inson kapitali va ta‘lim” raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturining sakkizta ustuvor yo‘nalishlaridan birini takomillashtirishga qaratilgan. Dasturda belgilangan kadrlarni rivojlantirishning tizimli mexanizmi O‘zbekistonning iqtisodiy faol aholisining mehnat faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirishga ishonish imkonini beradi (1-jadval).

1-jadval

2025-yilda “Inson kapitali va ta‘lim” yo‘nalishi bo‘yicha raqamli iqtisodiyotni shakllantirish natijalari¹

Natija	Xarakteristika
Ixtisoslashgan ilmiy asos	Raqamli qurilmalar va ilmiy asbob-uskunalardan jamoaviy foydalanish uchun ittifoqlar tarmog‘ining ishlashi
IT mutaxassislari uchun jalb qiluvchi ish muhiti	Regulyatorlar tizimini takomillashtirish, joriy tadqiqot resurslarini sinash uchun texnologik ijtimoiy-iqtisodiy platformalarni takomillashtirish
Kadrlar masalasi	Davr yakuniga ko‘ra, raqamli iqtisodiyot uchun qayta tayyorlash va kadrlar tayyorlash masalasi to‘liq hal qilindi
Ta‘lim dasturlari orqali raqamli iqtisodiyot uchun kompetensiyani oshirish, shuningdek, kompetensiyalarni bosqichma-bosqich rivojlantirishni aks ettiruvchi tizimni yaratish	Ta‘limning quyidagi tamoyillarini hisobga olish kutilmoqda: shaxsiy yondashuv, rivojlanishning ta‘lim va mehnat vektorlarining kombinatsiyasi va boshqalar.

¹ Muallif ishlanmasi

O‘zbekiston Respublikasi o‘z maqsadlariga erishishi bilanoq, u o‘z fuqarolarining hayot sifatini oshirish va rivojlanishning yangi darajasiga ko‘tarilishi mumkin. Raqamli iqtisodiyot 26 million ish o‘rniga ta’sir qilishi kutilmoqda, shundan olti millioni butunlay yo‘qoladi, qolganlari esa mamlakatning innovatsion rivojlanishi bilan belgilanadigan yangi talablarga bo‘ysunadi. Ammo mehnat bozorini rivojlantirish uchun zarur kompetensiyalarga ega bo‘lgan maxsus tayyorlangan ishchilarga ega bo‘lish muhim va ular raqamli ta’lim dasturlarini o‘zlashtirishga yordam beradigan ixtisoslashgan muassasalar tomonidan o‘qitilishi kerak [4]. Shu bilan birga, jadal rivojlanayotgan fan va texnika sharoitida ta’lim tizimi ikkita asosiy muammoga duch kelmoqda: “nimani o‘rgatish” va “qanday o‘rgatish”.

"Nima o‘rgatish kerak?" degan savolga to‘g‘ri javob topish uchun ish beruvchilar va ta’lim muassasalari o‘rtasida faol hamkorlik zarur. O‘quv dasturlari ta’lim muassasalarining bitiruvchilari qanday bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerakligini tushunadigan ish beruvchilarning bevosita ishtirokida tashkil etilishi kerak. Bu boradagi eng muhim qadam kasbiy standartlarni ishlab chiqish va ularni tizimli ravishda yangilab borishdan iborat.

“Qanday qilib o‘rgatish kerak?” didaktik savoliga javob, ayniqsa, zamonaviy iqtisodiyotda malakali mutaxassislariga bo‘lgan talabning keskin ortishi, kasb-hunar ta’limining rivojlanish paradigmasining o‘zgarishi, ta’lim sohasining kengayishi munosabati bilan dolzarb bo‘lib qoldi. Ta’lim xizmatlari bozoridagi takliflar va talabalarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligiga ta’sir etuvchi, olingan ta’lim sifatiga bo‘lgan talablarning oshishi, shuningdek, zamonaviy jamiyatda kasbiy ta’lim muassasalarining roli, funksiyalari va vazifalarining o‘zgarishini hisobga olishi kerak.

Raqamli iqtisodiyot tadqiqotlar markazi raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning turli jihatlari bo‘yicha o‘quv kurslari va dasturlarini ishlab chiqmoqdalar va ulardan raqamli ta’lim platformalarida mutaxassislar tayyorlashda foydalanadilar. Bundan tashqari, ma’ruzalar va maxsus kurslar o‘qish uchun har ikki tomondan mutaxassislarni taklif etish, mahorat darslari va amaliyot o‘tashlarini tashkil etish ko‘zda tutilgan.

Raqamli iqtisodiyot uchun mutaxassislar tayyorlash bo‘yicha ta’lim tashkilotlarining vazifalari quyidagilardan iborat bo‘lishi kerak:

- raqamli savodxonlikni oshirish va takomillashtirish;
- ta’lim/qayta tayyorlash tizimi orqali asosiy tarmoqlar ehtiyojlari bilan bog‘liq kadrlar resurslarini prognozlash tizimlarini yaratish;
- raqamli iqtisodiyot sohasidagi yetakchi mutaxassislarni jalb qilgan holda o‘quv jarayonini tashkil etish;
- IT-kompaniyalarning faolroq ishtirok etishi hisobiga nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutni kamaytirish.

Raqamli iqtisodiyot ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda, kompetentsiya modellari mustaqil hokimiyat tomonidan qat’iy tartibga solinishi kerak, chunki har qanday innovatsiya yangi imkoniyatlarni talab qiladi.

Zamonaviy axborot tizimlarini rivojlantirishda innovatsion faollikni pasaytiruvchi muhim omillar qatoriga quyidagilar kiradi:

- bilim talab qiladigan tarmoqlarni emas, balki bazaviy tarmoqlarni rivojlantirishning ustuvorligi;
- inson kapitalining sezilarli darajada kam baholanishi va qisqa muddatli maqsadlarga e'tibor qaratish;
- ilmiy-texnik bilimlar uzluksizligini buzish [1].

O'zbekiston Respublikasining "raqamli" iqtisodiyotining rivojlanish darajasi hali ham nisbatan past raqobatbardoshlik ko'rsatkichlariga ega, ammo uning yaqinda shakllanishi va rivojlanish salohiyatini ta'kidlash kerak. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining xom ashyo modeliga qo'shilgan holda, davlatning ikkilamchi tarmoqlarni, shu jumladan bilim iqtisodiyotini rivojlantirishga urinishlariga qaramay, tor sabab sifatida zaif innovatsion faoliyat va zamonaviy axborot tizimlarining sekin rivojlanishini ajratib ko'rsatadi.

Bugungi kunda aksariyat kichik va o'rta biznes sub'yektlarining zamonaviy fan-texnika yutuqlaridan foydalanishda muammolari saqlanib qolmoqda. Shuning uchun ham davlatning muhim vazifasi fan-texnika taraqqiyoti sohasidagi zamonaviy yutuqlarga kirishni cheklovchi mavjud to'siqlarni bartaraf etish yoki sezilarli darajada qisqartirish, shuningdek, bilimga asoslangan iqtisodiyotga o'tish davrida eng qulay shart-sharoitlarni ta'minlashdan iborat. Har bir rivojlanayotgan davlat ilmiy-texnikaviy taraqqiyotga e'tibor qaratish, zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqish va samarali joriy etish, bilim talab qiladigan yuqori texnologiyali ishlab chiqarishlar va ta'lim sohasini rivojlantirishga e'tibor qaratish orqali barqaror, muvozanatli iqtisodiy o'sishga o'tish imkoniyatiga ega bo'ladi. Xom-ashyo sektori iqtisodiyoti cheklanganligi va resurslarga yo'naltirilganligi sababli bunday muammolarni hal qila olmaydi [11].

Agar raqamli iqtisodiyotni joriy etishning umumiy muammolari haqida gapiradigan bo'lsak, alohida tarmoqlar, hududlar va hattoki aholining ijtimoiy guruhlarida raqamli iqtisodiyot imkoniyatlarini joriy etish natijalarini baholash bilan bog'liq hal etilmagan masalalar qolmoqda. Iqtisodiyotning texnologik jihatdan rivojlanmagan tarmoqlari paydo bo'layotgan qiymat zanjirlariga qanday mos keladi?

Raqamlashtirish jarayonidan uzoqda bo'lgan hududlar aholisini ish bilan ta'minlash nima bo'ladi? Milliy va mintaqaviy iqtisodiyotlar faoliyatida transmilliy korporatsiyalarning ahamiyati qanchalik oshadi? Ayni paytda bu savollarning barchasi kelajakka tegishli va aniq javobga ega emas. Bunga javob topish uchun davom etayotgan jarayonlarni chuqur tushunish va tizimlashtirishga qaratilgan keng ko'lamli tadqiqot o'tkazish, shuningdek, paydo bo'layotgan chaqiriq va tahdidlarga asoslangan yechimlarni tayyorlash zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ishonch bilan aytish mumkinki, raqamli iqtisodiyot O'zbekiston Respublikasiga allaqachon kelgan va 10 yildan keyin u hukmronlik qiladi. Bu vaqt ichida har birimiz kutilgan o'zgarishlarni qanday qondirishni, o'zgarishlarni boshqarish jarayonini

qanday samarali qurishni hal qilishimiz kerak: to'plangan innovatsion ko'nikmalar yoki eski bilim va ko'nikmalar to'plami bilan.

Shuni yodda tutish kerakki, Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish dasturining asosiy maqsadiga erishish uchun korxonalarining raqobatbardoshligi va istiqbollarini ta'minlashning muhim elementi, farqlar va milliy iqtisodiyotning boshqa va samarali ish sektorini shakllantirish zarur.

O'zbekiston Respublikasining raqamli iqtisodiyot uchun kadrlar salohiyatini shakllantirish, ulardan foydalanish va rivojlantirish shartlari to'g'risida yaxlit tasavvur beradi, ilm-fan va biznes o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirish va mustahkamlashga, ilmiy faoliyatni takomillashtirishga qaratilgan. Raqamlashtirish sur'atlarini tezlashtirish va 2030 yilgacha raqamli iqtisodiyot hajmini uch baravar oshirish bo'yicha ulkan, ammo juda real maqsadga erishish muhim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Boris, O. A., Kuzmenko, I., Lepyakhova, E., & Parakhina, V. (2018). Complex Development of Competence-Based Potential as the Innovational Task of Industrial Companies Management. The Impact of Information on Modern Humans, 269–276.

2. Borzunov, A. A. (2017). The importance of personnel direction to ensure the economic security of the company in transition to a digital economy. Retrieved from: [http://vectoreconomy.ru/images/publications/2017/7/economics management/Borzunov.pdf](http://vectoreconomy.ru/images/publications/2017/7/economics%20management/Borzunov.pdf)

3. Bublik, N. D., Lukina, I. I., Chuvilin, D. V., Shafikov, T. A., & Unusova, R. F. (2018). Development of digital economy in the regions of Russia: problems and opportunities (on the example of the Republic of Bashkortostan). Retrieved from: <http://eee-region.ru/article/5313/>

4. Golovina, T. A., Polyandin, A. V., & Rudakova, O. V. (2017). Development of the system of state strategic management of business structures based on the capabilities of the new digital economy model. Bulletin of the Voronezh State University. Ser. "Economics and Management", 2, 13–18.

5. Ustayev, R. M. (2016). Development of the system of state strategic management of business structures based on the capabilities of the new digital economy model. Bulletin of the Voronezh State University. Ser. "Economics and Management", 2, 25–36.

6. Keshelava, A. V., Budanov, V. G., & Rummyantsev, V. Yu. (2017). Introduction to the "Digital Economy". Moscow: VNNI Geosystem. Retrieved September 6, 2018, from: <http://spkurdyumov.ru/uploads/2017/07/vvedenie-v-cifrovuyu-ekonomiku-na-poroge-cifrovogo-budushhego.pdf>

7. Parakhina, V. N., Boris, O. A., & Timoshenko, P. N. (2017). Integration of social and innovative activities into industrial organization. In G. Popkova, V. E. Sukhova, A. F. Rogachev, Y. G. Tyurina, O. A. Boris, & V. N. Parakhina (Eds.), Integration and Clustering for Sustainable Economic Growth (pp. 225–242). Cham, Switzerland: Springer International Publishing AG.

8. Parakhina, V. N., Ustaev, R. M., Boris, O. A., Maximenko, L. S., & Belousov, I. N. (2017). Study of Tendencies of Formation and Evaluation of HR Innovational Potential of the Regions of the Russian Federation. In E. Popkova (Ed.), *Overcoming Uncertainty of Institutional Environment as a Tool of Global Crisis Management. Contributions to Economics* (pp. 295–301). Cham, Switzerland: Springer International Publishing AG.
9. Retailing in Russia / Euromonitor International (2018). Retrieved from: <http://www.euromonitor.com/retailing-in-russia/report>
10. Shed'ko, U. N., Vlasenko, M. N., & Kunbutaev, L. M. (2018). Regional human potential of Russia in startups of the digital economy. In *Human capital in the format of digital economy: Intern. scientific Conf., dedicated to the 90th anniversary of SP Kapitsa*. Moscow: Editorial and publishing house RosNOU.
11. Solovyova, L. P. (2011). Corporate social responsibility at the meso and micro levels. *Economy. Taxes. Right*, 6, 116–126.
12. The program "Digital Economy of the Russian Federation" (2017). Retrieved from:
13. <http://static.government.ru/media/files/9gFM4FHj4PsB79I5v7yLVuPgu4bvR7M0.pdf>
14. “Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari” ilmiy-elektron jurnali, 2-son, 2022.